

ЮРИДИЧНИЙ ДУХ, СПРЯМОВАНИЙ У МАЙБУТНЄ

До ювілею Координаційної ради молодих юристів України при Міністерстві юстиції України

В'ячеслав БІГУН,

канд. юрид. наук, науковий співробітник Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, голова Координаційної ради молодих юристів України при Міністерстві юстиції України (2007–2010)

Підсумок – це й те, що посіяно, а не лише зібрано. Цей парафраз поета символічний – потенціал посіяного довговічніший. Час окреслити такий підсумок й щодо однієї справи трьох років юридичного життя Координаційної ради молодих юристів України при Міністерстві юстиції України (*далі – Рада*).

Картина

Щоби зрозуміти місце маленької зірки Ради в великому юридичному світі України, варто окреслити картину останнього. Оминаючи в цьому фрагменті Україну 1990-их років, звернемося до сьогодення 2000-их. Україна нині – це країна юристів. Донедавна кількість юридичних навчальних закладів (ЮНЗ) сягала 300. Це зумовило масштабне зростання кількості юристів. За їх кількістю та кількістю ЮНЗ 47 мільйонна країна майже наздоганяє 300 мільйонні США, й в, принаймні, кілька разів випереджає Німеччину, Великобританію, ФРН. Кількість юристів – осіб з дипломом правознавця за певними припущеннями сягає більше 300 тисяч, в ЮНЗ навчається близько 50 тисяч майбутніх правників. Акумуляовано значний діючий та потенційний енергетичний ресурс активу студентів-правників та молодих юристів. Для його реалізації виникає потреба в адекватній суспільно корисній формі. В цьому процесі була потрібна координація (а не конкуренція), яка б забезпечила діалектичний перехід кількості в якість. Між іншим, формується й оновлена ідея залучення активної юридичної молоді для підвищення рівня правової освіти. Завдання полягає в виробленні механізму ефективної співпраці громадського суспільства та держави.

Над цими та подібними питаннями задумалися в залах і кулуарах Мін'юсту. Засідання Всеукраїнської міжвідомчої координаційно-методичної ради (ВМКМР) з правової освіти населення відображали цей процес – постійного пошуку нових форм, наповнення їх змістом. Але залишалася ще одна проблема потреба в людях, по суті во-

лонтерах (що працювали б, офіційною мовою, на громадських засадах). Такими людьми й покликані були стати члени органу, який отримав назву «Координаційна рада молодих юристів України при Міністерстві юстиції України». Ідея Ради стала оновленим поняттям одного зі способів розбудови громадського суспільства, форми громадсько-державної співпраці.

Юридична генеза Ради

Зрештою, оновлену форму було віднайдено та регламентовано. 19 липня 2007 року Мін'юст юридично започаткував Раду, затвердив її положення. Раду створено відповідно до Указу Президента України від 18 жовтня 2001 року № 992 «Про Національну програму правової освіти населення», постанови Кабінету Міністрів України від 28 березня 1998 року № 374 «Про підтримку ініціативи молодіжних організацій України щодо залучення молоді до реалізації молодіжної політики», розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2002 року № 48-р «Про залучення представників молодіжних громадських організацій до роботи на громадських засадах в центральних органах виконавчої влади».

Змістовно створення Ради пов'язували з реалізацією рекомендації ВМКМР з правової освіти населення та з метою залучення молодих юристів до роботи, пов'язаної з підвищенням якості підготовки фахівців у галузі права, участі у нормотворчих процесах, правоосвітній та правовиховній роботі, формування активної позиції нового покоління юристів у співпраці з Міністерством юстиції України.

Який статус і мета КРМЮ України? Рада визначалася «консультативно-дорадчим органом при Міністерстві юстиції України, який створюється з метою узгодження зусиль молодих юристів в утвердженні високої ролі професії юриста в Україні, координації діяльності, пов'язаної з підвищенням якості підготовки фахівців у галузі права, залучення молодих правників до нормотворчих процесів, здійснення правоосвітньої та правовиховної роботи, формування активної позиції нового покоління юристів».

30 жовтня 2007 року було затверджено персональний склад Ради. До нього за добором увійшли 32 молодих юристів України, які й були запрошені 5 листопада 2007 на установче засідання. Тоді ж

було обрано керівництво, намічено план роботи Ради. Слово «діяльність» стало ключовим для молодих юристів України, які склали актив Ради.

Відзначимо автономність Ради як основу її організаційного статусу. Водночас, діючи як орган Мінюсту, Рада має певну інституційну автономію. Автономія означає відсутність адміністративного підпорядкування Ради, кожного її члена (інакше, не було б різниці між Радою й іншим структурним підрозділом Міністерства). Автономність виявлялася й у порядку обрання керівництва та доборі членів Ради.

Проте автономія – це не лише права, але й відповідальність. Передусім індивідуальна відповідальність кожного члена Ради. Ключова відмінність Ради від громадської організації в тому, що Рада покликана не так задовольняти потреби члена Ради, як член Ради повинен, маючи такий престижний статус, докладати зусиль до розвитку ініціатив Ради, виконання її функцій.

Істотною виявилася функція координації й для цілей зовнішнього позиціонування Ради. Орган постає як організація, що не конкурує з правничими організаціями, а готова координувати їх діяльність у зв'язку з реалізацією загальноукраїнських ініціатив публічного характеру.

Крім того, Рада як орган виявилася вдалою платформою для поєднання публічних (громадських) і приватних інтересів як основа мотивації діяльності молодого юриста.

Всеукраїнський тиждень права як ідея

Найбільш яскравим підсумком (в заявленому на початку статті смислі) діяльності Ради став Всеукраїнський тиждень права (ВТП). Об'єктивно ВТП – це новація, що розвивається як новітня українська правнича традиція. Суб'єктивно – це відповідь нового покоління юристів на виклики часу.

В нашій країні систематично проводиться «Тиждень правових знань» – комплекс правопросвітніх заходів, ініційованих та впроваджених Мін'юстом, її територіальними органами (зокрема за рекомендацією ВМКМР з правової освіти, за участі правничих установ та організацій). Й в окремих країнах світу такі заходи носять системний характер, відбуваються за підтримки держави, професійних і громадських організацій. Для прикладу, в Німеччині на рівні федеральних земель проводиться «Тиждень юстиції» (Woche der Justiz) – комплекс правоосвітніх заходів у формах дня відкритих дверей судів, безоплатних консультацій. У США 1 травня щороку відзначається як «День права» (Day Law): проводяться правові заходи, спрямовані на популяризацію

правових знань, підвищення поваги до права. Відтак й в Україні вбачалося доречним синтезувати ці форми державної та громадської правової співпраці.

Таким синтезом і став «Всеукраїнський тиждень права», початкова назва якого – Загальноукраїнський форум «Тиждень права в Україні». Його, як «національну правову традицію», було ініційовано 21 травня 2008 року на засіданні КРМЮ України. 10 вересня 2008 року було схвалено концепцію Тижня права, ключовими гаслами якого стали: «Повага до права, довіра до правників» та «Правники – суспільству».

8 грудня 2010 року розпочалася центральна подія тижня, його «візитна картка» – Форум «Правники–суспільству». Наприкінці цього ж дня вийшов Указ Глави держави. «Ураховуючи важливе значення правової освіти в дальшій розбудові України як правової держави, вихованні у громадян поваги до закону і прав людини, з нагоди 60-ї річниці проголошення Загальної декларації прав людини постановляю: Започаткувати проведення Всеукраїнського тижня права щороку». Ці слова з Указу Глави держави знаменували водночас визнання (статичку) та рушій (динаміку) процесу. Зокрема, знаком державного визнання було й те, що, як встановлювалося, акція проводитиметься «щороку в тиждень, що включає 10 грудня – День прав людини, який відзначається в пам'ять проголошення Генеральною Асамблеєю ООН у 1948 році Загальної декларації прав людини».

Мета та завдання: від ідеї до реалізації

Місія Тижня права початково визначалася як «утвердження поваги до права та довіри до правників як правової традиції в українському суспільстві». В процесі реалізації формулювання цієї місії рафінувалося в гаслі «утвердження поваги до права через довіру до правників». Невипадково таким же стало й гасло Ради, схвалене в грудні 2008 року. В концепції зазначалася мета Тижня, як «проведення загальнонаціонального правового форуму, під егідою якого кожен правник чи правничі інституція робить безпосередній внесок на благо суспільства, його учасників».

Форум «Правники – суспільству» ВТП

Всеукраїнський тиждень права вперше відбувся в 2008 році. Його осердям став форум «Правники – суспільству» в місті Києві. Стисло оглядаючи його, відзначимо низку штрихів.

Форум привітали перші особи України – Глава держави та прем'єр-міністр України.

Варто відзначити, що Тиждень права підтримали практично всі правничі організації, констатували його універсальним неформальним форумом правників України.

Відкриття завершилося прес-конференцією Міністра юстиції України та голови Ради, тоді як інші учасники змогли відвідати виставку форуму, аби, зокрема, ознайомитися із представленими юридичними фірмами, організаціями, отримати безкоштовні юридичні консультації. Втішеними залишилися молоді юристи і студенти-правники. Спочатку вони відвідали майстер-клас адвоката **Тетяни Монтян**, яка розповіла про секрети успіху адвоката в «українських правових реаліях». А згодом – взяли участь у Першому Всеукраїнському юридичному VIP-турнірі (аббревіатура VIP розуміється як «високо інтелектуальні правники») та Конкурсі «Знавці права».

Й в наступні два дні (День юридичної професії та День прав людини) відвідувачі форуму змогли відвідати тематичні майстер-класи успішних українських правників – представників української правничої школи. Також вони могли поспілкуватися з відомими юристами в дружній атмосфері.

День прав людини 10 грудня увінчався проведенням семінарів на тему захисту прав дітей. Центральним заходом стало Загальноукраїнське заняття з прав людини. Ще однією центральною подією Дня прав людини стало проведення Міжнародного правничого конкурсу імені В. М. Корецького в формі імітації засідання Європейського суду з прав людини, який було інавгуровано того дня.

10 грудня відбулося закриття форуму, відзначення учасників, організаторів, номінантів відзнаки «Юридичний благодійник року». Подібні заходи тижня права, відбувалися в усіх областях України та АРК упродовж усього тижня (8–12 грудня).

Ключовою для громадян стала можливість впродовж трьох днів форуму отримували безоплатну правову допомогу від спеціалістів органів юстиції, юристів провідних юридичних фірм, консультантів юридичних клінік. Як відзначили в Мін'юсті, Форум «упродовж 3-х днів відвідали більше 12 тисяч осіб, було надано безкоштовні правові консультації понад 2 500 громадянам. Упродовж тижня працівниками органів юстиції надано 3 576 безоплатних консультацій та роз'яснень через правові громадські приймальні, 984 – через виїзні консультаційні пункти, 776 – у ході «гарячих телефонних ліній».

Також у Києві 11–12 грудня відбулася конференція на актуальну тему вдосконалення державних стандартів вищої юридичної освіти.

Успішне проведення тижня права та форуму було б неможливим також і без його фінансової та медіа-підтримки.

З-поміж більш як 350 юридичних фірм, до яких звернулися організатори, фінансово найбільше допомогли сім: Спонсор Тижня права – правничі фірма «ЮРИС», Благодійники Тижня права – ЮФ «Василь Кісіль і Партнери», АК «Василик & Євстігнєєв», Юридична консультація Братів Коваленків; Меценати Тижня права – ЮФ «Саєнко Харенко», АФ «Головань і Партнери»; Конкурс Корецького-2008 відбувся за підтримки ЮПФ «Грищенко & Партнери». Крім того, всі учасники виставки форуму стали Добродійниками Тижня права, оскільки уможливили стендово-консультаційну участь у виставці державних органів, юридичних клінік і ЗМІ (зокрема, й «Юридичного журналу»).

Становлення традиції

Всеукраїнський тиждень права відбувся й в 2009 році. На жаль, його ключовий захід – Форум «Правники – суспільству» – відразу провести не вдалося – його було перенесено через «епідеміологічну ситуацію». Форум, як київський Форум «Правники – суспільству», було проведено в квітні 2010 року – КРМЮ України виконала свою обіцянку.

Як засвідчив досвід, ключові форми Всеукраїнського тижня права, зокрема, такі, як Форум «Правники – суспільству» (з безоплатною правовою допомогою в його основі), майстер-класи провідних юристів (Українська академія права), Міжнародний правничий конкурс ім. В. М. Корецького витримали перевірку часом. Його позитивно було сприйнято й в регіонах. Отож, Всеукраїнський тиждень права – це новація, що стає традицією.

Підсумок

Ідею реалізовано. Як одна з форм синтезу громадського, державного та приватного інтересу молодих юристів України, Рада стала однією з дієвих форм розбудови громадського суспільства, громадсько-державної співпраці. Пройдено трирічний шлях. Його можна умовно поділити на три етапи: перший – установчий (липень 2007 р. – травень 2008 р.); «форумний» (травень 2009 р. – березень 2010 р.: започаткування та проведення ВТП, Форумів «Правники – суспільству», Форумів молодих юристів тощо); та перехідний (квітень 2010 р. й надалі: оновлення складу та переобрання керівництва, зокрема в зв'язку з відставкою голови Ради через досягнення 35-річного віку). На цьому шляху Рада з певними недоліками виправдала та зберегла свій автономний статус, здійснила низку всеукраїнських заходів. На часі активізація консультативно-дорадчих функцій Ради та подальше вдосконалення її діяльності.

Коментарі:

«РАДА: ОКРЕМІ ДОСЯГНЕННЯ І РОЗЧАРУВАННЯ»

Олександр ДЯКУЛИЧ,
член та секретар Ради в
2008–2009 рр.

«Започаткування діяльності Ради – це безумовно раціональний крок. Й від часу свого створення, Рада має певні досягнення й водночас розчарування. До останнього можна віднести відсутність у багатьох членів Ради справжнього потягу до реалізації декларацій, озвучених при вступі в Раду, що не забезпечило формування справжньої команди у Раді впродовж принаймні 2008–2009 років. І тому фактична діяльність і досягнення Ради за цей період (головне з яких – започаткування і проведення Всеукраїнського тижня права) – скромна заслуга близько 10 % осіб від кількісного складу Ради. Коли Рада здобула своє перше визнання і результати, навіть між цими 10 % осіб виявилися особи, які, попри морально-етичні норми, починали боротьбу за посади, розподіл повноважень і вплив, що деструктивно вплинуло на роботу Ради. Також видається неприпустимим, щоби працівники Мін'юсту чи іншого органу влади були членами Ради як дорадчого органу: в такому разі можуть виникати конфлікти інтересів, а всі досягнення Ради «приписуються» такими членами до досягнень відповідного міністерства чи відомства, через Раду намагаються пролобіювати певні рішення, які не вдається чи недоречно прийняти по лінії міністерства чи відомства.

Всеукраїнський тиждень права (ВТП) залишається найбільшим досягненням Ради. Попри всі позитивні досягнення, слід відзначити таке. По-перше, назва «всеукраїнський», як показала практика, виявилась дещо декларативною, адже відчутної підтримки та системного відтворення заходів Тижня права у регіонах не було. Й цьому основна причина – відсутність сильних та автономних команд на місцях, не кажучи вже про те, що багато місцевих рад очолюється працівниками регіональних управлінь юстиції, які під приводом діяльності в Раді здебільшого виконували свої функціональні обов'язки як працівники об'єктів.

Основна проблема в проведенні ВТП – залучення недостатнього фінансування. З цього приводу слід вказати на відсутність державного фінансування, що може бути забезпечено, зокрема, з боку Мін'юсту; між тим, у результаті, проведений захід

більше висвітлювався як досягнення саме Міністерства, а не Ради – яка, по суті, є автономною громадсько-експертною організацією.

Найбільше фінансування прогнозувалось отримати від юридичних фірм. Проте, виявилось багато проблем: люди бізнесу, як показав досвід, на благодійність гроші не «викидають», якщо і «викидають» під приводом благодійності, то за певну і конкретну «віддачу» – зазвичай, це позитивний піар на ринку. Одиниці з приватних осіб дійсно щиро давали пожертвування, але обсягів таких пожертв об'єктивно не вистачає для належної організації заходу.

Один із найяскравіших та найперспективніших заходів ВТП – Міжнародний правничий конкурс ім. В. М. Корецького. Однак, виводячи такий конкурс на міжнародний рівень, потрібно ще добре продумати концепцію конкурсу. Тобто, чим він буде вирізнятися з-поміж уже існуючих численних конкурсів, а також те, що може стимулювати студентів витратити багато часу на підготовку і брати участь саме в цьому конкурсі в Україні.

Водночас, відзначимо, що незначними є досягнення Ради в таких питаннях, як обговорення проєктів НПА, концепцій вдосконалення системи юридичної освіти. Можливо, питання знову ж таки до команди, адже не можуть кілька людей ефективно вести водночас усі напрямки роботи.

Загальний підсумок такий – Рада як дорадчий орган відбулася. Система комплектування кадрів Ради потребує серйозного переосмислення. Вплив чиновників Мін'юсту на діяльність Ради, призначення її керівних органів і членів має бути мінімальним. Рада не повинна брати на себе реалізацію політичних рішень Мін'юсту, а займатися виключно експертною роботою.

«РАДА – ІДЕЙНО ЕФЕКТИВНИЙ ДОРАДЧИЙ ОРГАН ПРИ МІН'ЮСТІ»

Ярослав БАРКОВ,
секретар Ради (2009 р. –
донині)

«Координаційна рада молодих юристів України (далі – Рада) ідейно є ефективним дорадчим органом при Міністерстві юстиції України, члени якого утворюють повагу до права через довіру до правників.

Першим кроком до формування демократичного правового суспільства є започаткування та проведення Форуму «Правники – суспільству» під час Всеукраїнського тижня права, Міжнародного правничого конкурсу ім. В. М. Корецького, Української

академії права (майстер-класи провідних юристів України) тощо, які вплили у життя перший голова Ради В'ячеслав Бігун разом із командою молодих юристів.

Діяльність Ради спрямована передусім на суспільство, зокрема, на молодих активних правників, які утверджують право як мистецтво добра і справедливості.

Така діяльність нині актуальна, адже в Україні державна влада наскрізь політизована та критикується як корумпована.

Між тим, відсутня справжня демократія, не дотримуються принцип верховенства права, свобода слова. Тому молоді юристи повинні боротися за дані цінності.

А заходи Ради дають можливість зрозуміти суспільству, правничій громаді, особливо молодим правникам, що українське майбутнє з формування демократичної правової держави залежить від них, їхньої щоденної праці та позиції у всіх сферах державного та юридичного життя».

«Я ТРАДИЦІЙНО ПІДТРИМУЮ ЗАХОДИ РАДИ...»

Юрій ЗАЙЦЕВ,

Урядовий уповноважений у справах Європейського суду з прав людини, Заслужений юрист України

«Передусім, Форум «Правники – суспільству» – це унікальний простір професійного спілкування. Всі заходи, які проводяться у рамках Форуму, це своєрідний полігон для здобуття навичок у сфері права і перевірки нових професійних, інколи, на перший погляд, парадоксальних, ідей.

Я традиційно підтримую заходи Координаційної ради молодих юристів України, оскільки вони спрямовані на утвердження поваги до права через довіру до правників.

Зокрема, в 2008 році під час аналогічного Форуму «Правники – суспільству» Всеукраїнського тижня права мене було запрошено надати Всеукраїнський урок з прав людини та ввійти до складу журі Міжнародного правничого конкурсу ім. В. М. Корецького.

Й цього року, до речі, на запрошення організаторів планую взяти участь у журі цього Конкурсу, що імітує засідання в Європейському суді з прав людини. Загалом же, кожна зустріч із активом молодих юристів України – це важливе професійне спілкування, яке дає можливість відчутти зв'язок поколінь».

«ТАКІ ФОРУМИ СПРИЯЮТЬ ПОСТІЙНОМУ ЗМАГАННЮ ДОБРОГО З КРАЩИМ І ВРЕШТІ – ПЕРЕМОЗІ ОСТАННЬОГО»

Зорислава РОМОВСЬКА,
д. ю. н., професор Академії адвокатури України, Заслужений юрист України

«Мене запросили до участі в Київському Форумі «Правники – суспільству». Я дуже задоволена. Бачила багато мудрих допитливих очей.

Мені здалося, що кожен з них став моїм однодумцем. Молодь має використовувати щонайменші шанси для спілкування як зі своїми ровесниками, так і зі старшими людьми – щоби вчитися, порівнювати, виробляти власні судження, набиратися життєвого та професійного досвіду.

Такі форуми можуть розглядатися як альтернатива дуже корисної, але вже майже забутої традиції, коли керівники кожного вишу вважали своїм обов'язком запрошувати громадських діячів, провідних науковців інших наукових та навчальних інституцій. Це сприяло постійному змаганням доброго з кращим і врешті – перемозі останнього».

«Є ПОКОЛІННЯ, ЯКЕ ПЛАНУЄ РОЗВИВАТИСЯ ЯК ЮРИСТИ, ПОКОЛІННЯ, ЯКЕ НЕ ВТРАЧЕНО»

Олексій РЕЗНІКОВ,
адвокат, партнер ЮФ Magisters, Заслужений юрист України

«Моє перше враження від участі в Київському Форумі «Правники – суспільству» –

здивувала досить велика кількість молодих юристів, студентів і школярів. Було приємно побачити активну участь, в тому числі й в інших заходах, адже щодня було по дві-три зустрічі з юристами в «Українському домі», а активність людей не поменшала, на мій погляд. Загалом, приємно побачити й знати, що є покоління, яке планує розвиватися як юристи, покоління, яке не втрачено. Це, напевно, головне.

Щодо порад, то я радив би саме молодим юристам відвідувати такі події, бо це можливість поспілкуватися, дізнатися більше один про одного, різні вузи, різні академічні школи. Пам'ятаю, коли сам був студентом, ми їздили і в Київ, і в Мінськ, і Москву, по цілому Радянському Союзу, і це було дуже корисно». ♣